

MĚLI JSME ZALOŽIT ODBOJOVOU SKUPINU

Miloš Procházka (*1928)

Absolvoval ten nejnáročnější výcvik, který budoucí agent chodec mohl potřebovat: „Půl roku nás trénovali, učili jsme se třeba pracovat s výbušninami. Podle pochodového úhlu jsme šli k tunelu, tam jsme položili atrapy náloží. Šlo o to, abychom dokázali založit odbojovou skupinu, která by mohla vyvíjet činnost v případě války,“ popisuje Miloš Procházka výcvik pro britskou zpravodajskou službu na přelomu let 1950 a 1951. V té době se opravdu čekalo, že bude válka, veřejnost na obou stranách železné opony nevěděla, co Evropu vlastně čeká. Miloš Procházka absolvoval tento výcvik samozřejmě na Západě, v rakouských Korutanech, které v té době patřily do britské okupační zóny Rakouska. Když necvičil v terénu, byl ubytován v kasárnách v Klagenfurtu. Po výcviku dostane za úkol vyrazit na druhou stranu železné opony, do rodného Československa. Půjdou ve dvou, tím druhým mužem bude Cyril Sláma. Oba muži se znají z Želešic u Brna a znají se dobře. Ale mise se jim nedaří. Lidé v Československu už mají strach. „Měl jsem pocit, že když o něco žádáme, nikdo pro nás nechce nic udělat. Měl jsem toho plné zuby. Nebyl to žádný med,“ vypráví. Nakonec se oba vrátí zpět na západní stranu železné opony a další misi už Procházka odmítne. A s britskou zpravodajskou službou se rozhodne skončit. Aby unikl z jejího vlivu, odstěhuje se do Brazílie, později do Kanady. Do své vlasti se vrátí až po sametové revoluci.

Miloš Procházka se narodil v roce 1928 ve Veverské Bítýšce na Brněnsku. Později se usadil v Želešicích u Brna, kde se seznámil s Jaroslavem Salajkou a bratry Cyrilem a Věroslavem Slámovými.

Salajka převáděl uprchlíky do Rakouska, byl prozrazen a skončil ve vězeňském táboře v Blansku. Když se mu odtud podařilo utéct, zamířil zpět do Želešic k Procházkovým. Utekl tam společně s dalším vězněm, bývalým letcem RAF Ivo Tondrem. Procházka oběma mužům nabídl nocleh. Uložil je tehdy na půdě. „Sehnal jsem jim také nějaké ty civilní šaty,“ vzpomínal Procházka. Ivo Tonder byl válečný hrdina, letec, který byl při bojové akci sestřelen, pak poslán do zajateckého tábora v Saganu, kde se zapojil do legendárního Velkého útěku v březnu 1944, který se zapsal do historie – Hitler nechal řadu důstojníků povraždit. Brutální čin vyvolal pobouření v celém světě. Tonder následně nacistické represe přežil a po válce a návratu do Anglie se oženil s Jiřinou Ascherovou, Češkou žijící v Anglii, s níž se vrátil do Československa. Ale jako letec RAF začal po být po komunistickém převratu v únoru 1948 pronásledován, a pak byl při pokusu o útěk dokonce zatčen. Z vězeňského lágru v Blansku se mu podařilo utéct právě se Salajkou do Želešic za

Procházkou. U něj našli první útočiště. Pak už se o ně postaral Procházkův známý ze Želešic Věroslav Sláma a odvezl je k rakouské hranici, odkud oba muži přešli na Západ. Měli tam ověřenou cestu přes železnou oponu, která vedla poblíž Valtic.

Salajka se později vrátil a začal budovat síť spolupracovníků, kteří by mohli dávat zprávy na Západ a převádět další lidi ohrožené komunistickou tajnou policií. Miloš Procházka se do této činnosti zapojil a se skupinou úzce spolupracoval. Jedním z úkolů skupiny bylo převést Tonderovu manželku. Napoprvé se to nepodařilo, ale nakonec se Jiřina Tonderová do Rakouska dostala a později i do Anglie, kde se s manželem šťastně potkala. Skupina se mezitím rozrůstala, i když Salajka se vrátil zpět a vystřídal jej nový agent: Jan Brejcha, krycím jménem Tomáš Oliva. Ten bydlel u švadleny Boženy Majerové v Brně a podle ní později skupina dostala jméno od StB: „*Majerová a spol.*“ Dalším agentem byl Josef Kolísko, krycím jménem Josef Kafka.

Mají vysílačku, kterou dostali přes hranice dne 28. dubna 1950. Stěhují ji z místa na místo. Zpočátku vysílají právě od Procházků ze Želešic. Poprvé navázali spojení se zahraničím 14. července 1950. Vysílačku z bezpečnostních důvodů přesouvají, jak to jde, mimo jiné je také jednu dobu u Boženy Majerové v Brně.

Jenže pak se skupině dostala na stopu tajná policie. Někteří se na poslední chvíli podařilo uprchnout. Do Rakouska se šťastně dostal Jan Brejcha, Cyril Sláma a Miloš Procházka. Ostatní skončili ve vězení a jeden z nich, Leopold Doležal, dokonce na šibenici. A nešťastný agent Kolísko po přestřelce s příslušníky StB v Modřicích u Brna zemřel...

Cyril Sláma s Milošem Procházkou se však v Rakousku v britské zóně pouští do dalšího zpravodajského dobrodružství. V čele poradní skupiny při britské zpravodajské službě (Czechoslovak Intelligence Office / CIO) stál plukovník Karel J. Procházka (nebyl příbuzný s Milošem Procházkou). Po jeho útěku z Československa jej kontaktoval generál Sergej Ingr, bývalý ministr obrany londýnské exilové vlády, který se na Západě pokoušel vytvořit zpravodajskou službu zaměřenou proti komunistickému Československu. Od roku 1950 začala československá zpravodajská kancelář budovat pobočky ve střední Evropě. Na základně v rakouských Korutanech, v britské okupační zóně, se připravovali agenti před vysláním do Československa. Zde se cvičí i Procházka s Cyrilem Slámou. Po náročném výcviku jsou znovu vysláni na druhou stranu železné opony. Hranici překračují v noci z 2. na 3. dubna 1951. Jdou osvědčenou cestou poblíž jihomoravských Valtic. Jsou vybaveni vysílačkou, šifrovacím klíčem, tajným inkoustem, falešnými doklady. A každý má ampuli

s jedem, pro krajní případy. „*Ampuli jsme měli rozkousnout, kdybychom se dostali do neřešitelné situace,*“ vysvětluje Procházka.

Jenže v Československu se mezitím situace změnila. Lidé se báli, strach byl všudypřítomný. „*Nemohli jsme najít nikoho, kdo by s námi chtěl spolupracovat. Někde nás i přijali, ale řekli, abychom se jen najedli a šli zase rychle pryč. Dali nám na to třeba jen hodinu. Měl jsem pocit, že když o něco žádáme, nechce pro nás nikdo nic udělat,*“ popisoval Procházka.

Tehdy Procházka navrhl, aby se vrátili. Ale Cyril Sláma odmítl, chtěl jít ještě dál. Pokračovali tedy na Slovensko, kde měli další kontakty. Procházka používal krycí jméno Oldřich Novotný. Na Slovensku spolupracovníky skutečně našli, předali vysílačku a vrátili se zpět do Rakouska. Přechod hranice byl nakonec bez problémů. I když domluvené auto za hranicí nečekalo.

Museli se spolehnout zase sami na sebe. Jenže ve Vídni se Sláma rozhodl, že se vrátí do Československa. Bude pokračovat v misi. Procházka odmítl. Za železnou oponu už za žádnou cenu nechce.

„*Cyrl Sláma se rozloučil s tím, že se rychle vrátí. Prý do Vánoc. Já ho vyprovodil a on odjel,*“ popisuje Procházka. Jenže do Vánoc se nevrátil. Až mnohem později, a to za zvláštních okolností. V Československu byl totiž prozrazen a českoslovenští zpravodajci jej zavázali ke spolupráci a poslali zpět jako dvojitého agenta, dabléra. Procházka vzpomínal, že se s ním naposledy potkal v Rakousku a Cyril Sláma se mu přiznal. Že prý byl na Slovensku zatčen, že se vzdal, a když podepsal spolupráci, pustili ho. „*A pak už jsme se s Cyrilem nikdy neviděli,*“ řekl Procházka.

Jenže to se Procházka už snaží dostat z moci britských zpravodajců. Jak se říká, jednou agentem, navždy agentem. Procházka to ví dobře. A chce přerušit všechny kontakty za každou cenu. Odchází do Brazílie. „*Nevzpomínám na to období v Brazílii rád,*“ říkal později. Nakonec se mu pak podařilo dostat do Kanady, kde už to bylo prý lepší. A když padl komunistický režim, vrátil se pár let po sametové revoluci do vlasti a do Želešic. „*Nejvíc mne mrzí, co jsem svým odchodem způsobil svým blízkým,*“ řekl při vyprávění v roce 2016.

Autor textu Luděk Navara